

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้สมุนไพรของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม กับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน สรุปผลการวิจัยนำเสนอในรูปของตารางและการบรรยายประกอบ ดังนี้

1. ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล
2. ข้อมูลปัจจัยนำ ประกอบด้วย
 - 2.1 ความรู้เกี่ยวกับการใช้สมุนไพร
 - 2.2 ทศนคติที่มีต่อการใช้สมุนไพร
 - 2.3 การรับรู้ประโยชน์ของการใช้สมุนไพรในการดูแลสุขภาพตนเอง
3. ข้อมูลปัจจัยเอื้อ ได้แก่ ช่องทางในการได้มาซึ่งสมุนไพร ค่าใช้จ่ายหรือ ราคาในการได้มาซึ่งสมุนไพร รูปแบบสมุนไพร และการส่งเสริมการขายสมุนไพร
4. ข้อมูลปัจจัยเสริม ได้แก่ การเปิดรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการใช้สมุนไพรในการดูแลสุขภาพตนเองจากสื่อต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ สื่อบุคคล สื่อเฉพาะกิจ และสื่อมวลชน
5. พฤติกรรมการใช้สมุนไพรในการดูแลสุขภาพตนเอง
 - 5.1 รักษาหรือบรรเทาอาการทางระบบทางเดินอาหาร
 - 5.2 รักษาหรือบรรเทาอาการทางระบบทางเดินหายใจ
 - 5.3 รักษาหรือบรรเทาอาการทางระบบทางเดินปัสสาวะ
 - 5.4 รักษาหรือบรรเทาอาการทางระบบผิวหนัง
 - 5.5 รักษาหรือบรรเทาอาการอื่น ๆ

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละตามเพศของกลุ่มตัวอย่าง (n = 389)

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	109	28.0
หญิง	280	72.0
รวม	389	100

จากตารางที่ 4.1 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิง จำนวน 280 คน คิดเป็นร้อยละ 72.0 และเป็นเพศชาย จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 28.0

ตารางที่ 4.2 จำนวนและร้อยละตามช่วงอายุของกลุ่มตัวอย่าง (n=389)

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
25 - 29	93	23.9
30 - 34	49	12.6
35 - 39	87	22.4
40 - 44	57	14.7
45 - 49	48	12.3
50 - 54	42	10.8
55 - 59	13	3.3
รวม	389	100
Mean = 38.36 S.D. = 14.28 Min = 25 Max = 59		

จากตารางที่ 4.2 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างอยู่ในช่วงอายุ 25 - 29 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 23.9 รองลงมา คือ ช่วงอายุ 35 - 39 ปี คิดเป็นร้อยละ 22.4 และช่วงอายุ 40 - 44 ปี คิดเป็นร้อยละ 14.7 ตามลำดับ ส่วนกลุ่มอายุที่มีจำนวนน้อยที่สุด คือ ช่วงอายุ 55 - 59 ปี คิดเป็นร้อยละ 3.3 โดยอายุมากที่สุด คือ 59 ปี และอายุน้อยที่สุดคือ 25 ปี อายุเฉลี่ย 38.36 ปี

ตารางที่ 4.3 จำนวนและร้อยละตามประวัติการมีโรคประจำตัวของกลุ่มตัวอย่าง (n=389)

โรคประจำตัว	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มี	332	85.3
มี	57	14.7
รวม	389	100

จากตารางที่ 4.3 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีโรคประจำตัว จำนวน 332 คน คิดเป็นร้อยละ 85.3 และมีโรคประจำตัว จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 14.7

ตารางที่ 4.4 จำนวนและร้อยละตามระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง (n=389)

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	79	20.3
มัธยมศึกษาตอนต้น	75	19.3
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	173	44.5
ระดับอนุปริญญา/ปวส.	16	4.1
ปริญญาตรีขึ้นไป	46	11.8
รวม	389	100

จากตารางที่ 4.4 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. มากที่สุด จำนวน 173 คน คิดเป็นร้อยละ 44.5 รองลงมา คือ จบการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 20.3 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 19.3 จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 11.8 และ จบการศึกษาระดับอนุปริญญา/ปวส. น้อยที่สุด จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 4.1 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.5 จำนวนและร้อยละตามรายได้ต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่าง (n = 389)

รายได้ต่อเดือน	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 5,000 บาท	253	65.0
5,001 - 10,000 บาท	88	22.6
10,001 - 15,000 บาท	39	10.0
มากกว่า 15,001 บาท	9	2.3
รวม	389	100

จากตารางที่ 4.5 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างมีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่า 5,000 บาท มากที่สุด จำนวน 253 คน คิดเป็นร้อยละ 65.0 รองลงมา คือ มีรายได้ 5,001 - 10,000 บาท จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 22.6 มีรายได้ 10,001 - 15,000 บาท จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 10.0 และมีรายได้มากกว่า 15,001 บาท น้อยที่สุด จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 3.3 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.6 จำนวนและร้อยละตามอาชีพของกลุ่มตัวอย่าง (n = 389)

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
รับราชการ	8	2.1
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	33	8.5
ค้าขาย	37	9.5
เกษตรกรรวม	190	48.8
รับจ้างทั่วไป	68	17.5
แม่บ้าน หรือไม่ได้ประกอบอาชีพ	13	3.3
อื่นๆ เช่น นักศึกษา, ไม่ได้ประกอบอาชีพ	40	10.3
รวม	389	100

จากตารางที่ 4.6 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างประกอบอาชีพเกษตรกรรวมมากที่สุด จำนวน 190 คน คิดเป็นร้อยละ 48.8 รองลงมา คือ ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 17.5 อาชีพอื่น ๆ เช่น นักศึกษา, ไม่ได้ประกอบอาชีพ จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 10.3 อาชีพค้าขาย จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 9.5 พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 8.5 อาชีพแม่บ้าน หรือไม่ได้ประกอบอาชีพ จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 3.3 และอาชีพรับราชการน้อยที่สุด จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2.1 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.7 จำนวนและร้อยละประสบการณ์การใช้สมุนไพรของกลุ่มตัวอย่าง (n = 389)

ประสบการณ์การใช้สมุนไพร	จำนวน	ร้อยละ
เคย	351	90.2
ไม่เคย	38	9.8
รวม	389	100

จากตารางที่ 4.7 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยใช้สมุนไพร จำนวน 351 คน คิดเป็นร้อยละ 90.2 และไม่เคยใช้สมุนไพร คิดเป็นร้อยละ 9.8

2. ข้อมูลปัจจัยนำ

ตารางที่ 4.8 ระดับความรู้เรื่องการใช้สมุนไพรของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ความรู้เรื่องการใช้สมุนไพร	จำนวน	ร้อยละ
ระดับสูง (คะแนนร้อยละ 21 - 30)	146	37.5
ระดับปานกลาง (คะแนนร้อยละ 11 - 20)	216	55.6
ระดับต่ำ (คะแนนร้อยละ 0 - 10)	27	6.9
รวม	389	100
Mean = 18.30 S.D. = 4.76 Min = 6 Max = 27		

จากตารางที่ 4.8 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เรื่องการใช้สมุนไพรอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 216 คน คิดเป็นร้อยละ 55.6 รองมา คือ มีความรู้เรื่องการใช้สมุนไพรอยู่ในระดับสูง จำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 37.5 และมีความรู้เรื่องการใช้สมุนไพรอยู่ในระดับต่ำ จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 6.9 คะแนนเฉลี่ยความรู้เรื่องการใช้สมุนไพรเท่ากับ 18.30

ตารางที่ 4.9 ความรู้เกี่ยวกับการใช้สมุนไพรของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ข้อคำถาม	ตอบใช่ จำนวน (ร้อยละ)	ตอบไม่ใช่ จำนวน (ร้อยละ)	ไม่ทราบ จำนวน (ร้อยละ)
1. บอระเพ็ดและฟ้าทะลายโจร มีสรรพคุณแก้ไข้	256 (65.8)	68 (17.5)	65 (16.7)
2. ขี้เหล็กมีสรรพคุณแก้อาการคลื่นไส้ อาเจียน	166 (42.7)	75 (19.3)	148 (38.0)
3. ฝรั่ง กลั้วน้ำว่าติบ ฟ้าทะลายโจร ทับทิม มังคุด สีเสียดเหนือ ใช้รักษาอาการท้องผูก (ไม่ถ่าย)	165 (42.4)	56 (14.4)	168 (43.2)
4. กระเจี๊ยบแดง ขลุ่ ตะไคร้ สับปะรด หนุ่ยคา อ้อยแดง ใช้รักษาอาการปัสสาวะขัด ปัสสาวะไม่สะดวกได้	266 (68.4)	80 (20.6)	42 (10.8)
5. ขมิ้นชัน และกลั้วน้ำว่าติบ รับประทานบ่อย ๆ จะทำให้ เกิดโรคแผลในกระเพาะอาหารได้	158 (40.6)	67 (17.2)	164 (42.2)
6. มะเกลือ เล็บมือนาง มะหาด พักทอง ใช้รักษาโรคพยาธิ ได้	169 (43.4)	125 (32.1)	95 (24.4)
7. ใบน้อยหน่า ใช้รักษาโรคชันตุที่ศีรษะ	198 (50.9)	66 (17.0)	125 (32.1)

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ข้อความคำถาม	ตอบใช่ จำนวน (ร้อยละ)	ตอบไม่ใช่ จำนวน (ร้อยละ)	ไม่ทราบ จำนวน (ร้อยละ)
8. ชุ่มเห็ดเทศ มะขาม มะขามแขก คุณ แม่เหล็ก ใช้รักษาอาการท้องเสียได้	188 (48.3)	84 (21.6)	117 (30.1)
9. ขมิ้นชัน ตำลึง ผักบู่ทะเล พญายอ เสดดพังพอน ใช้บรรเทาอาการที่เกิดจากแมลงสัตว์กัดต่อยได้	187 (46.5)	98 (26.7)	104 (28.3)
10. ห้ามใช้ฟ้าทะลายโจรในสตรีมีครรภ์และให้นมบุตรเนื่องจากมีผลให้ทารกในครรภ์มีรูปร่างผิดปกติได้	201 (52.1)	95 (23.3)	103 (26.5)
11. ฟ้าทะลายโจร ถ้าใช้ติดต่อกัน 3 วัน แล้วไม่ดีขึ้นหรือยังไม่หายหรือมีอาการรุนแรงขึ้นระหว่างใช้ ควรหยุดใช้ยาและปรึกษาแพทย์	190 (50.0)	100 (25.6)	99 (20.2)
12. มะเกลือ ควรเลือกใช้ลูกมะเกลือสดผลสีเขียวเท่านั้น ไม่ควรรับประทานผลมะเกลือสุกหรือผลมะเกลือสีดำในการถ่ายพยาธิโดยเด็ดขาด เพราะมีพิษ อาจทำให้ตาบอดได้	186 (47.8)	120 (30.8)	83 (21.3)
13. พญายอ ใช้รักษาโรคเรื้อรังและงูสวัดได้	218 (56.0)	87 (22.4)	84 (21.6)
14. บัวบก น้ำมันมะพร้าว ว่านหางจระเข้ ใช้รักษาแผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวก	267 (68.6)	70 (18.0)	52 (13.4)
15. ไพล มีสรรพคุณแก้อาการอักเสบ เคล็ด ขัด ยอก	235 (60.4)	94 (24.2)	60 (15.4)

จากตารางที่ 4.9 ความรู้เกี่ยวกับการใช้สมุนไพรในกลุ่มตัวอย่างเลือกตอบจำแนกเป็นรายข้อ แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างตอบถูก 3 อันดับแรก ได้แก่ อันดับที่ 1 “บัวบก น้ำมันมะพร้าว ว่านหางจระเข้ ใช้รักษาแผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวก” ร้อยละ 68.6 อันดับที่ 2 “กระเจียวแดง ขลุ่ ตะไคร้ สับปะรด หญ้าคา อ้อยแดง ใช้รักษาอาการปัสสาวะขัด ปัสสาวะไม่สะดวกได้” ร้อยละ 68.4 และ อันดับที่ 3 “บอระเพ็ดและฟ้าทะลายโจร มีสรรพคุณแก้ไข้” ร้อยละ 65.8 ตามลำดับ

ข้อความคำถามที่ตอบผิดมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ อันดับที่ 1 “มะเกลือ เล็บมีอนาง มะหาด พักทอง ใช้รักษาโรคพยาธิได้” ร้อยละ 32.1 อันดับที่ 2 มีคะแนนเท่ากันสองข้อ ได้แก่ “มะเกลือ ควรเลือกใช้ลูกมะเกลือสดผลสีเขียวเท่านั้น ไม่ควรรับประทานผลมะเกลือสุกหรือผลมะเกลือสีดำในการถ่ายพยาธิโดยเด็ดขาด เพราะมีพิษ อาจทำให้ตาบอดได้” ร้อยละ 30.8 และข้อที่ 3 “ขมิ้นชัน ตำลึง ผักบู่ทะเล พญายอ เสดดพังพอน ใช้บรรเทาอาการที่เกิดจากแมลงสัตว์กัดต่อยได้” ร้อยละ 26.7 ตามลำดับ

คำถามที่กลุ่มตัวอย่างไม่ทราบคำตอบ 3 อันดับแรก ได้แก่ อันดับที่ 1 “ฝรั่ง กลัวยน้ำว่าดิบ ฟาทะลายโจร ทับทิม มังคุด สีเสียดเหนือ ใช้รักษาอาการท้องผูก (ไม่ถ่าย)” ร้อยละ 43.2 อันดับที่ 2 “ขมิ้นชัน และกลัวยน้ำว่าดิบ รับประทานบ่อย ๆ จะทำให้เกิดโรคแผลในกระเพาะอาหารได้” ร้อยละ 42.2 และอันดับที่ 3 “ขี้เหล็ก มีสรรพคุณแก้อาการคลื่นไส้ อาเจียน” ร้อยละ 38.0 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.10 ระดับทัศนคติและการรับรู้ประโยชน์จากการใช้สมุนไพรของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ระดับทัศนคติและการรับรู้ประโยชน์ จากการใช้สมุนไพร	จำนวน	ร้อยละ
ระดับสูง (คะแนน 80 - 100)	8	2.0
ระดับปานกลาง (คะแนน 60 - 79.99)	281	72.2
ระดับต่ำ (คะแนน 0 - 59.99)	100	25.7
รวม	389	100
Mean = 63.28 S.D. = 5.96 Min = 45 Max = 84		

จากตารางที่ 4.10 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติที่ดีต่อการใช้สมุนไพรอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 281 คน คิดเป็นร้อยละ 72.2 รองลงมา คือ มีทัศนคติที่ดีต่อการใช้สมุนไพรอยู่ในระดับต่ำ จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 25.7 และมีทัศนคติที่ดีต่อการใช้สมุนไพรอยู่ในระดับสูง จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2.0 ตามลำดับ คะแนนเฉลี่ยทัศนคติที่ดีต่อการใช้สมุนไพรเท่ากับ 63.28

ตารางที่ 4.11 ทัศนคติและการรับรู้ประโยชน์จากการใช้สมุนไพรของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ข้อคำถาม	เห็นด้วยจำนวน (ร้อยละ)					$\bar{X}$	S.D.
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
1. ท่านคิดว่าการนำสมุนไพรมาใช้เพื่อบรรเทาอาการ/รักษาโรค มีขั้นตอนที่ย่างยาก ไม่สะดวก	39 (10.0)	96 (24.7)	212 (54.5)	25 (6.4)	17 (4.4)	2.70	0.89
2. การใช้สมุนไพรบรรเทาอาการ/รักษาโรค มีผลข้างเคียงน้อยกว่าการใช้ยาแผนปัจจุบัน	20 (5.1)	101 (26.0)	218 (56.0)	35 (9.0)	15 (3.9)	3.20	0.82
3. การใช้สมุนไพรบรรเทาอาการ/รักษาโรค ทำให้ท่านรู้สึกว่าจะไม่ทันสมัย ล้าหลัง โบราณ	14 (3.6)	62 (15.9)	176 (45.2)	92 (23.7)	45 (11.6)	3.24	0.97

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

ข้อความถาม	เห็นด้วยจำนวน (ร้อยละ)					$\bar{X}$	S.D.
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
4. การใช้สมุนไพรบรรเทาอาการ/รักษาโรค ไม่มีพิษต่อร่างกาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมุนไพรที่ได้รับ การยืนยันข้อมูลจากกระทรวง สาธารณสุข	33 (8.5)	102 (26.2)	188 (48.3)	63 (16.2)	3 (0.8)	3.25	0.85
5. เมื่อดูจากลักษณะสี กลิ่น และรสชาติของสมุนไพร ท่านคิดว่าเป็น อุปสรรคต่อการใช้สมุนไพร	29 (7.5)	104 (26.7)	192 (49.4)	55 (14.1)	9 (2.3)	2.77	0.86
6. การใช้สมุนไพรบรรเทาอาการ/รักษาโรค ทำให้มีอาการแย่ลง	12 (3.1)	55 (14.1)	160 (41.1)	117 (30.1)	45 (11.6)	3.33	0.96
7. การใช้สมุนไพรบรรเทาอาการ/รักษาโรค ต้องใช้สมุนไพรใน ปริมาณมาก ทำให้สิ้นเปลือง ค่าใช้จ่าย	21 (5.4)	63 (16.2)	171 (44.0)	112 (28.8)	22 (5.7)	3.13	0.93
8. ท่านยังไม่มั่นใจในสรรพคุณของสมุนไพร เพราะท่านไม่ทราบว่าสมุนไพรนั้น ๆ มีงานวิจัยมารับรอง สรรพคุณ ความปลอดภัย	34 (8.7)	84 (21.6)	219 (56.3)	49 (12.6)	34 (8.7)	2.75	0.81
9. ท่านจะใช้สมุนไพรบรรเทา อาการ/รักษาโรค เพราะมั่นใจว่ามี ความปลอดภัยสูง	36 (9.3)	108 (27.8)	187 (48.1)	55 (14.1)	3 (0.8)	3.31	0.85
10. สมุนไพรรักษาหายช้า ประชาชนส่วนใหญ่จึงไม่นิยมใช้	34 (8.7)	86 (22.1)	220 (56.6)	41 (10.5)	8 (2.1)	2.75	0.83
11. ควรสนับสนุนให้ใช้สมุนไพรเพื่อ บรรเทาอาการ/รักษาโรค เพราะ เป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย	54 (13.9)	123 (31.6)	169 (43.4)	31 (8.0)	12 (3.1)	3.45	0.93
12. เมื่อท่านใช้สมุนไพรบรรเทา อาการ/รักษาโรคแล้วดีขึ้น ท่านจะแนะนำหรือบอกต่อให้ผู้อื่น ใช้บ้าง	80 (20.6)	100 (25.7)	172 (44.2)	34 (8.7)	3 (0.8)	3.57	0.94
13. การใช้สมุนไพรบรรเทาอาการ หรือรักษาโรค ช่วยให้ประหยัด ค่าใช้จ่าย	81 (20.8)	116 (29.8)	165 (42.4)	24 (6.2)	3 (0.8)	3.64	0.90

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

ข้อความถาม	เห็นด้วยจำนวน (ร้อยละ)					$\bar{X}$	S.D.
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
14. การใช้สมุนไพรบรรเทาอาการ/รักษาโรค มีความปลอดภัยมากกว่าการใช้ยาแผนปัจจุบัน ลดปัญหาเรื่องสารเคมีตกค้างในร่างกาย	53 (13.6)	102 (26.2)	200 (51.4)	34 (8.7)	-	3.45	0.83
15. การใช้สมุนไพรบรรเทาอาการ/รักษาโรค ให้ผลการรักษาที่ดีเทียบเท่ากับการรักษาด้วยยาแผนปัจจุบัน	34 (8.7)	105 (27.0)	204 (52.4)	46 (11.8)	-	3.33	0.79
16. การใช้สมุนไพรบรรเทาอาการ/รักษาโรค สามารถหาสมุนไพรได้ง่าย สามารถปลูกไว้เองได้ที่บ้าน	90 (23.1)	108 (27.8)	147 (37.8)	41 (10.5)	3 (0.8)	3.62	0.97
17. การใช้สมุนไพรบรรเทาอาการ/รักษาโรค ถึงจะให้ผลในการรักษาที่ช้า แต่ก็สามารถบรรเทาอาการหรือรักษาโรคได้	51 (13.1)	111 (28.5)	171 (44.0)	47 (12.1)	9 (2.3)	2.62	0.93
18. การใช้สมุนไพรสามารถช่วยบรรเทาอาการหรือลดความรุนแรงของโรคได้	50 (12.9)	117 (30.1)	172 (44.2)	50 (12.9)	-	3.43	0.87
19. การใช้สมุนไพรบรรเทาอาการ/รักษาโรค มีผลข้างเคียงน้อยกว่าการใช้ยาแผนปัจจุบัน	40 (10.3)	100 (25.7)	197 (50.6)	52 (13.4)	-	3.33	0.83
20. ถึงลักษณะสี กลิ่น และรสชาติของสมุนไพรไม่น่าใช้ แต่สมุนไพรสามารถบรรเทาอาการ/รักษาโรคได้	78 (20.1)	105 (27.0)	173 (44.5)	28 (7.2)	5 (1.3)	2.43	0.93

จากตารางที่ 4.11 ทศนคติและการรับรู้ประโยชน์จากการใช้สมุนไพรที่กลุ่มตัวอย่างเลือกตอบจำแนกเป็นรายชื่อ แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีทศนคติและการรับรู้ประโยชน์จากการใช้สมุนไพรมากถึงมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ อันดับที่ 1 “การใช้สมุนไพรบรรเทาอาการ/รักษาโรค สามารถหาสมุนไพรได้ง่าย สามารถปลูกไว้เองได้ที่บ้าน” คิดเป็นร้อยละ 23.1 อันดับที่ 2 “การใช้สมุนไพรบรรเทาอาการหรือรักษาโรค ช่วยให้ประหยัดค่าใช้จ่าย” คิดเป็นร้อยละ 20.8 อันดับที่ 3 “เมื่อท่านใช้สมุนไพรบรรเทาอาการ/รักษาโรคแล้วดีขึ้น ท่านจะแนะนำหรือบอกต่อให้ผู้อื่นใช้บ้าง” คิดเป็นร้อยละ 20.6 ตามลำดับ

กลุ่มตัวอย่างที่มีทัศนคติและการรับรู้ประโยชน์จากการใช้สมุนไพรปานกลาง 3 อันดับแรก ได้แก่ อันดับที่ 1 “สมุนไพรรักษาหายช้า ประชาชนส่วนใหญ่จึงไม่นิยมใช้” คิดเป็นร้อยละ 56.6 อันดับที่ 2 “ท่านยังไม่มั่นใจในสรรพคุณของสมุนไพร เพราะท่านไม่ทราบว่าสมุนไพรนั้น ๆ มีงานวิจัยมารับรองสรรพคุณ ความปลอดภัย” คิดเป็นร้อยละ 56.3 อันดับที่ 3 “การใช้สมุนไพรบรรเทาอาการ/รักษาโรค มีผลข้างเคียงน้อยกว่าการใช้ยาแผนปัจจุบัน” คิดเป็นร้อยละ 56.0 ตามลำดับ

ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีทัศนคติและการรับรู้ประโยชน์จากการใช้สมุนไพรน้อยถึงน้อยที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ อันดับที่ 1 “การใช้สมุนไพรบรรเทาอาการ/รักษาโรค ทำให้ท่านรู้สึกที่ไม่ทันสมัย ล้าหลัง โบราณ” คิดเป็นร้อยละ 0.97 อันดับที่ 2 “การใช้สมุนไพรบรรเทาอาการ/รักษาโรค สามารถหาสมุนไพรได้ง่าย สามารถปลูกไว้เองได้ที่บ้าน” คิดเป็นร้อยละ 0.97 เท่ากัน และอันดับที่ 3 “การใช้สมุนไพรบรรเทาอาการ/รักษาโรค ทำให้มีอาการแสบ” คิดเป็นร้อยละ 0.96 ตามลำดับ

3. ข้อมูลปัจจัยอื่น

ตารางที่ 4.12 ช่องทางในการได้มาซึ่งสมุนไพรของกลุ่มตัวอย่าง

ช่องทางในการได้มาซึ่งสมุนไพร	ใช่ จำนวน (ร้อยละ)	ไม่ใช่ จำนวน (ร้อยละ)
1. ท่านปลูกสมุนไพรไว้เองที่บ้าน	318 (81.7)	71 (18.3)
2. ท่านได้รับสมุนไพรจากเพื่อนบ้าน	296 (76.1)	93 (23.9)
3. ท่านได้รับสมุนไพรจากวัด/พระภิกษุสงฆ์	83 (21.3)	306 (78.7)
4. หมอจากโรงพยาบาล หรือ รพ.สต.จ่ายยาสมุนไพรให้ท่าน	127 (32.6)	262 (67.4)
5. ท่านหาซื้อสมุนไพรจากโรงพยาบาล/รพ.สต.	62 (15.9)	327 (84.1)
6. ท่านหาซื้อสมุนไพรจากร้านขายยา	235 (60.4)	154 (39.6)
7. ท่านหาซื้อสมุนไพรจากตลาด	115 (29.6)	274 (70.4)
8. ท่านหาสมุนไพรได้จากภูเขา	335 (86.1)	54 (13.9)

จากตารางที่ 4.12 ช่องทางในการได้มาซึ่งสมุนไพรของกลุ่มตัวอย่างจำแนกเป็นรายชื่อ แสดงให้เห็นว่า อันดับที่ 1 ได้จากภูเขา คิดเป็นร้อยละ 86.1 อันดับที่ 2 ปลูกสมุนไพรไว้เองที่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 81.7 อันดับที่ 3 ได้รับสมุนไพรจากเพื่อนบ้าน คิดเป็นร้อยละ 76.1 อันดับที่ 4 หาซื้อจากร้านขายยา คิดเป็นร้อยละ 60.4 อันดับที่ 5 ได้จากโรงพยาบาล หรือ รพ.สต.จ่ายยาสมุนไพรให้ คิดเป็นร้อยละ 32.6 อันดับที่ 6 หาซื้อสมุนไพรจากตลาด คิดเป็นร้อยละ 29.6 อันดับที่ 7 ได้รับสมุนไพรจากวัด/พระภิกษุสงฆ์ คิดเป็นร้อยละ 21.3 และอันดับที่ 8 หาซื้อสมุนไพรจากโรงพยาบาล/รพ.สต. คิดเป็นร้อยละ 15.9 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.13 ค่าใช้จ่ายหรือราคาในการได้มาซึ่งสมุนไพรของกลุ่มตัวอย่าง

ค่าใช้จ่ายหรือราคาในการได้มาซึ่งสมุนไพร	ใช่ จำนวน (ร้อยละ)	ไม่ใช่ จำนวน (ร้อยละ)
1. สมุนไพรมีราคาถูก ช่วยประหยัดค่าใช้จ่าย	336 (86.4)	53 (13.6)
2. สมุนไพรมีราคาถูกกว่ายาแผนปัจจุบัน	325 (83.5)	64 (16.5)
3. สมุนไพรมีประสิทธิภาพคุ้มค่าเมื่อเทียบกับราคา	289 (74.3)	100 (25.7)

จากตารางที่ 4.13 ค่าใช้จ่ายหรือราคาสมุนไพรที่เอื้อต่อการใช้สมุนไพรจำแนกตามรายชื่อ แสดงให้เห็นว่า อันดับที่ 1 กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า “สมุนไพรมีราคาถูก ช่วยประหยัดค่าใช้จ่าย” คิดเป็นร้อยละ 86.4 อันดับที่ 2 “สมุนไพรมีราคาถูกกว่ายาแผนปัจจุบัน” คิดเป็นร้อยละ 83.5 อันดับ ที่ 3 “สมุนไพรมีประสิทธิภาพคุ้มค่าเมื่อเทียบกับราคา” คิดเป็นร้อยละ 74.3 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.14 รูปแบบของสมุนไพร

ความสอดคล้องของรูปแบบสมุนไพรกับการใช้	ใช่ จำนวน (ร้อยละ)	ไม่ใช่ จำนวน (ร้อยละ)
1. สมุนไพรเมื่อนำมาแปรรูปเป็นเม็ด ลูกกลอน แคปซูล ครีม เจล ชาชง น้ำมัน ฯลฯ เพื่อใช้ได้ง่ายขึ้น ทำให้ท่านอยากใช้มากขึ้น	337 (86.6)	52 (13.4)
2. ถ้านำสมุนไพรมาแต่งกลิ่น เพิ่มสีส่น และปรับรสให้กินง่าย ทำให้ท่านอยากใช้มากขึ้น	333 (85.6)	56 (14.4)
3. ถ้ามีการบรรจุสมุนไพรไว้ในบรรจุภัณฑ์ที่ทันสมัย ทำให้ท่านอยากใช้มากขึ้น	338 (86.9)	51 (13.1)

จากตารางที่ 4.14 รูปแบบของสมุนไพรจำแนกเป็นรายชื่อ แสดงให้เห็นว่า อันดับที่ 1 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นว่า “ถ้ามีการบรรจุสมุนไพรไว้ในบรรจุภัณฑ์ที่ทันสมัย ทำให้ท่านอยากใช้มากขึ้น” คิดเป็นร้อยละ 86.9 อันดับที่ 2 “สมุนไพรเมื่อนำมาแปรรูปเป็นเม็ด ลูกกลอน แคปซูล ครีม เจล ชาชง น้ำมัน ฯลฯ เพื่อใช้ได้ง่ายขึ้น ทำให้ท่านอยากใช้มากขึ้น” คิดเป็นร้อยละ 86.6 และอันดับที่ 3 “ถ้านำสมุนไพรมาแต่งกลิ่น เพิ่มสีส่น และปรับรสให้กินง่าย ทำให้ท่านอยากใช้มากขึ้น” คิดเป็นร้อยละ 85.6 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.15 การส่งเสริมการขาย

การได้รับการลดราคาของสมุนไพร	ใช่ จำนวน (ร้อยละ)	ไม่ใช่ จำนวน (ร้อยละ)
ท่านมักได้รับการลดราคาสมุนไพรจากผู้ขาย	260 (66.8)	129 (33.2)

จากตารางที่ 4.15 แสดงให้เห็นว่า ด้านการส่งเสริมการขายสมุนไพร กลุ่มตัวอย่างมักได้รับการลดราคาสมุนไพรจากผู้ขาย คิดเป็นร้อยละ 66.8 แต่ก็ยังมีกลุ่มตัวอย่างบางส่วนที่ไม่ได้รับการลดราคาสมุนไพรจากผู้ขาย คิดเป็นร้อยละ 33.2

4. ข้อมูลปัจจัยเสริม

ตารางที่ 4.16 ระดับการเปิดรับข้อมูลข่าวสารประเภทสื่อบุคคลเกี่ยวกับการใช้สมุนไพรของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

การเปิดรับสื่อประเภทสื่อบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
ระดับสูง (เปิดรับมาก) (คะแนน 3.67 – 5.00)	53	13.6
ระดับปานกลาง (เปิดรับปานกลาง) (คะแนน 2.34 - 3.66)	176	45.24
ระดับต่ำ (เปิดรับน้อย) (คะแนน 1.00 – 2.33)	160	41.1
รวม	389	100
Mean = 2.44 S.D. = 1.13 Min = 1 Max = 5		

จากตารางที่ 4.16 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างเปิดรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการใช้สมุนไพรจากสื่อบุคคลอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 45.24 รองลงมา คือ กลุ่มตัวอย่างเปิดรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการใช้สมุนไพรจากสื่อบุคคลอยู่ในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 41.1 และกลุ่มตัวอย่างเปิดรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการใช้สมุนไพรจากสื่อบุคคลอยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 13.6 ตามลำดับ คะแนนเฉลี่ยการเปิดรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการใช้สมุนไพร เท่ากับ 2.44

ตารางที่ 4.17 การเปิดรับข้อมูลข่าวสารประเภทสื่อบุคคลเกี่ยวกับการใช้สมุนไพรของประชาชน
ในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน (จำแนกรายข้อ)

สื่อบุคคล	การเปิดรับข้อมูลข่าวสาร					$\bar{X}$	S.D.
	จำนวน (ร้อยละ)						
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
1. สมาชิกในครอบครัว/ญาติ	53 (13.6)	65 (16.7)	113 (29.0)	104 (26.7)	54 (13.9)	2.89	1.23
2. เพื่อน/เพื่อนบ้าน	18 (4.6)	68 (17.5)	105 (27.0)	126 (32.4)	72 (18.5)	2.57	1.11
3. บุคลากรทางสาธารณสุข	13 (3.3)	63 (16.2)	82 (21.1)	125 (32.1)	106 (27.2)	2.36	1.14
4. ครู/อาจารย์	12 (3.1)	55 (14.1)	93 (23.9)	124 (31.9)	105 (27.0)	2.34	1.11
5. หมอพื้นบ้าน	31 (8.0)	47 (12.1)	89 (22.9)	124 (31.9)	98 (25.2)	2.46	1.21
6. อาสาสมัครสาธารณสุข ประจำหมู่บ้าน (อสม.)	13 (3.3)	47 (12.1)	85 (21.9)	129 (33.2)	115 (29.6)	2.26	1.11
7. ผู้นำชุมชน/กำนัน/ ผู้ใหญ่บ้าน	15 (3.9)	44 (11.3)	70 (18.0)	125 (32.1)	135 (34.7)	2.25	1.02

จากตารางที่ 4.17 การเปิดรับข้อมูลข่าวสารประเภทสื่อบุคคลเกี่ยวกับการใช้สมุนไพร แสดงให้เห็นว่า อันดับที่ 1 กลุ่มตัวอย่างเปิดรับข้อมูลข่าวสารการใช้สมุนไพรจากสมาชิกในครอบครัว/ญาติ มากที่สุด คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.89 อันดับที่ 2 จากเพื่อน/เพื่อนบ้าน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.57 อันดับที่ 3 จากหมอพื้นบ้าน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.46 อันดับที่ 4 จากบุคลากรทางสาธารณสุข คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.36 อันดับที่ 5 จากครู/อาจารย์ คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.34 อันดับที่ 6 จากอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.26 และอันดับที่ 7 กลุ่มตัวอย่างเปิดรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการใช้สมุนไพรในการดูแลสุขภาพตนเองจากผู้นำชุมชน/กำนัน/ผู้ใหญ่บ้านน้อยที่สุด คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.25 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.18 ระดับการเปิดรับข้อมูลข่าวสารประเภทสื่อเฉพาะกิจเกี่ยวกับการใช้สมุนไพรของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

การเปิดรับสื่อประเภทสื่อเฉพาะกิจ	จำนวน	ร้อยละ
ระดับสูง (เปิดรับมาก) (คะแนน 3.67 – 5.00)	87	22.4
ระดับปานกลาง (เปิดรับปานกลาง) (คะแนน 2.34 - 3.66)	134	34.4
ระดับต่ำ (เปิดรับน้อย) (คะแนน 1.00 – 2.33)	168	43.2
รวม	389	100
Mean = 2.12 S.D. = 1.16 Min = 1 Max = 5		

จากตารางที่ 4.18 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เปิดข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการใช้สมุนไพรจากสื่อเฉพาะกิจอยู่ในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 43.2 รองลงมา คือ กลุ่มตัวอย่างเปิดรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อเฉพาะกิจอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 34.4 และกลุ่มตัวอย่างเปิดรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อเฉพาะกิจอยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 22.4 คะแนนเฉลี่ยการเปิดรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสมุนไพรจากสื่อเฉพาะกิจเท่ากับ 2.12

ตารางที่ 4.19 การเปิดรับข้อมูลข่าวสารประเภทสื่อเฉพาะกิจเกี่ยวกับการใช้สมุนไพรของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

สื่อเฉพาะกิจ	การเปิดรับข้อมูลข่าวสาร จำนวน (ร้อยละ)					$\bar{X}$	S.D.
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
1. หนังสือ/คู่มือ	26 (6.7)	44 (11.3)	79 (20.3)	131 (33.7)	109 (28.0)	2.35	1.19
2. ป้ายประกาศ/โปสเตอร์	15 (3.9)	44 (11.3)	70 (18.0)	125 (32.1)	135 (34.7)	2.17	1.14
3. ใบปลิว	14 (3.6)	16 (4.1)	74 (19.0)	125 (32.1)	160 (41.1)	1.97	1.04
4. เข้าร่วมอบรมเกี่ยวกับสมุนไพร	20 (5.1)	46 (11.8)	43 (11.1)	114 (29.3)	166 (42.7)	2.07	1.21
5. นิทรรศการเกี่ยวกับสมุนไพร	29 (7.5)	31 (8.0)	46 (11.8)	113 (29.0)	170 (43.7)	2.06	1.24

จากตารางที่ 4.19 แสดงให้เห็นว่า อันดับที่ 1 กลุ่มตัวอย่างเปิดรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการใช้สมุนไพรจากหนังสือ/คู่มือ คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.35 อันดับที่ 2 จากป้ายประกาศ/โปสเตอร์ คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.17 อันดับที่ 3 จากเข้าร่วมอบรมเกี่ยวกับสมุนไพร คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.07 อันดับที่ 4 จากนิทรรศการเกี่ยวกับสมุนไพร คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.06 และกลุ่มตัวอย่างเปิดรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการใช้สมุนไพรจากใบปลิวน้อยที่สุด เป็นอันดับที่ 5 คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.97

ตารางที่ 4.20 ระดับการเปิดรับข้อมูลข่าวสารประเภทสื่อมวลชนเกี่ยวกับการใช้สมุนไพรของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

การเปิดรับสื่อประเภทสื่อมวลชน	จำนวน	ร้อยละ
ระดับสูง (เปิดรับมาก) (คะแนน 3.67 – 5.00)	60	15.4
ระดับปานกลาง (เปิดรับปานกลาง) (คะแนน 2.34 - 3.66)	168	43.2
ระดับต่ำ (เปิดรับน้อย) (คะแนน 1.00 – 2.33)	161	41.4
รวม	389	100
Mean = 2.48 S.D. = 1.15 Min = 1 Max = 5		

จากตารางที่ 4.20 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างเปิดรับข้อมูลข่าวสารการใช้สมุนไพรจากสื่อมวลชนอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 43.2 รองลงมา คือ กลุ่มตัวอย่างเปิดรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชนอยู่ในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 41.4 และกลุ่มตัวอย่างเปิดรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชนอยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 15.4 คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.48

ตารางที่ 4.21 การเปิดรับข้อมูลข่าวสารประเภทสื่อมวลชนเกี่ยวกับการใช้สมุนไพรของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

สื่อเฉพาะกิจ	การเปิดรับข้อมูลข่าวสาร จำนวน (ร้อยละ)					$\bar{X}$	S.D.
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
1. วิทยู	28 (7.2)	51 (13.1)	113 (29.0)	97 (24.9)	100 (25.7)	2.51	1.20
2. โทรทัศน์	39 (10.0)	79 (20.3)	110 (28.3)	97 (24.9)	64 (16.5)	2.83	1.21
3. อินเทอร์เน็ต/เว็บไซต์	53 (13.6)	55 (14.1)	125 (32.1)	97 (24.9)	59 (15.2)	2.86	1.23
4. เสี่ยงตามสายของ หมู่บ้าน	10 (2.6)	49 (12.6)	94 (24.2)	110 (28.3)	126 (32.4)	2.25	1.12

ตารางที่ 4.21 (ต่อ)

สื่อเฉพาะกิจ	การเปิดรับข้อมูลข่าวสาร จำนวน (ร้อยละ)					$\bar{X}$	S.D.
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
5. หนังสือพิมพ์	12 (3.1)	22 (5.7)	58 (14.9)	147 (37.8)	150 (38.6)	1.97	1.02

จากตารางที่ 4.21 แสดงให้เห็นว่า อันดับที่ 1 กลุ่มตัวอย่างเปิดรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการใช้สมุนไพรจากอินเทอร์เน็ต/เว็บไซต์มากที่สุด คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.86 อันดับที่ 2 จากโทรทัศน์ คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.83 อันดับที่ 3 จากวิทยุ คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.51 อันดับที่ 4 จากเสียงตามสายของหมู่บ้าน คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.25 และกลุ่มตัวอย่างเปิดรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการใช้สมุนไพรจากหนังสือพิมพ์น้อยที่สุด เป็นอันดับที่ 5 คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.97

5. ข้อมูลพฤติกรรมการใช้สมุนไพรในการดูแลสุขภาพตนเอง

ตารางที่ 4.22 จำนวนและร้อยละพฤติกรรมการใช้สมุนไพรของประชาชนในอำเภอเมือง
จังหวัดแม่ฮ่องสอน

พฤติกรรมการใช้สมุนไพร	จำนวน	ร้อยละ
ปฏิบัติทุกครั้ง	19	4.9
ปฏิบัติบางครั้ง	191	49.1
ไม่ปฏิบัติเลย	179	46.0
รวม	389	100
Mean = 61.49 S.D. = 13.79 Min = 36 Max = 108		

จากตารางที่ 4.22 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการใช้สมุนไพร ได้แก่ ปฏิบัติบางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 49.1 รองลงมา คือ มีพฤติกรรมการใช้สมุนไพร ไม่ปฏิบัติเลย คิดเป็นร้อยละ 46.0 และมีพฤติกรรมการใช้สมุนไพร ปฏิบัติทุกครั้ง คิดเป็นร้อยละ 4.9 ตามลำดับ คะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมการใช้สมุนไพรเท่ากับ 61.49

ตารางที่ 4.23 พฤติกรรมการใช้สมุนไพรของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ข้อคำถาม	ปฏิบัติ			$\bar{X}$	S.D.
	ปฏิบัติทุก ครั้ง (ร้อยละ)	ปฏิบัติ บางครั้ง (ร้อยละ)	ไม่ปฏิบัติเลย (ร้อยละ)		
1. การเจ็บป่วยที่เกี่ยวกับระบบทางเดินอาหาร					
1.1 สมุนไพรใช้รักษาโรคกระเพาะอาหาร					
1.1.1 ท่านกินขมิ้นชัน เมื่อท่านมีอาการ ท้องอืด ท้องเฟ้อ แน่น จุกเสียด รักษาโรค กระเพาะอาหาร	101 (26.0)	209 (53.7)	79 (20.3)	2.06	0.67
1.1.2 ท่านกินกล้วยน้ำว้าดิบ เพื่อรักษา โรคกระเพาะอาหาร หรือแก้อาการท้องเสีย แบบไม่รุนแรง	95 (24.4)	212 (54.5)	82 (21.1)	2.03	0.67
1.2 สมุนไพรใช้บรรเทาอาการท้องอืด ท้องเฟ้อ แน่นจุกเสียด					
1.2.1 ท่านกินกะเพราเมื่อท่านมีอาการ ท้องอืด ท้องเฟ้อ จุกเสียด	31 (8.0)	192 (49.4)	166 (42.7)	1.65	0.62
1.2.2 ท่านกินข่า เมื่อท่านมีอาการ ท้องอืด ท้องเฟ้อ แน่น จุกเสียด	52 (13.4)	179 (46.0)	158 (40.6)	1.73	0.68
1.3 สมุนไพรที่ใช้บรรเทาอาการท้องผูก					
1.3.1 ท่านกินมะขามจืดเกลือ หรือน้ำ มะขาม เมื่อท่านมีอาการท้องผูก	66 (17.0)	190 (48.8)	133 (34.2)	1.83	0.69
1.3.2 ท่านกินมะขามแขก เมื่อท่าน มีอาการท้องผูก	34 (8.7)	165 (42.4)	190 (48.8)	1.60	0.64
1.4 สมุนไพรที่ใช้บรรเทาอาการท้องเสีย					
1.4.1 ท่านกินฝรั่งดิบ เมื่อท่านมีอาการ ท้องเสีย	64 (16.5)	192 (49.4)	133 (34.2)	1.82	0.69
1.4.2 ท่านกินเปลือกมังคุด เมื่อท่านมี อาการท้องเสีย	31 (8.0)	103 (26.5)	255 (65.6)	1.42	0.63
1.5 สมุนไพรที่ใช้บรรเทาอาการคลื่นไส้ อาเจียน					
1.5.1 ท่านกินขิง เมื่อท่านมีอาการ คลื่นไส้ อาเจียน เมารถ เมาเรือ	33 (8.5)	148 (38.0)	208 (53.5)	1.55	0.64
1.5.2 ท่านกินลูกยอ เมื่อท่านมีอาการ คลื่นไส้ อาเจียน เมารถ เมาเรือ	20 (5.1)	112 (28.8)	257 (66.1)	1.39	0.58
1.6 สมุนไพรที่ใช้รักษาโรคพยาธิ					
1.6.1 ท่านกินเล็บมือนาง เพื่อรักษาโรค พยาธิ	22 (5.7)	88 (22.6)	279 (71.7)	1.34	0.58
1.6.2 ท่านกินเมล็ดฟักทอง เพื่อรักษา โรคพยาธิ	19 (4.9)	116 (29.8)	254 (65.3)	1.40	0.58

ตารางที่ 4.23 (ต่อ)

ข้อความ	ปฏิบัติ			X̄	S.D.
	ปฏิบัติทุก ครั้ง (ร้อยละ)	ปฏิบัติ บางครั้ง (ร้อยละ)	ไม่ปฏิบัติเลย (ร้อยละ)		
1.7 สมุนไพรที่บรรเทาอาการเบื่ออาหารและช่วยเจริญอาหาร					
1.7.1 ท่านกินมะระ เมื่อท่านรู้สึกเบื่อ อาหาร เพราะจะทำให้ท่านกินอาหารได้	41 (10.5)	123 (31.6)	225 (57.8)	1.53	0.68
1.7.2 ท่านกินสะเดาบ้าน เมื่อท่านรู้สึก เบื่ออาหาร เพราะจะทำให้ท่านกินอาหารได้	36 (9.3)	125 (32.1)	228 (58.6)	1.66	2.28
2. การเจ็บป่วยที่เกี่ยวข้องกับระบบทางเดินหายใจ					
2.1 ท่านกินน้ำมันมะนาว เมื่อท่านมีอาการ เจ็บคอ ไอ มีเสมหะ	94 (24.2)	94 (24.2)	60 (15.4)	2.09	0.62
2.2 ท่านกินมะขามป้อม เมื่อท่านมีอาการ เจ็บคอ ไอ มีเสมหะ	91 (23.4)	243 (62.5)	55 (14.1)	2.09	0.60
2.3 ท่านกินมะแว้งต้น เมื่อท่านมีอาการ เจ็บคอ ไอ มีเสมหะ	56 (14.4)	225 (57.8)	108 (27.8)	1.87	0.63
2.4 ท่านกินฟ้าทะลายโจร เมื่อท่านมี อาการ เจ็บคอ ไอ มีเสมหะ	43 (11.1)	223 (57.3)	123 (31.6)	1.79	0.62
3. การเจ็บป่วยที่เกี่ยวข้องกับระบบทางเดินปัสสาวะ					
3.1 ท่านกินน้ำตะไคร้ เมื่อท่านมีอาการขัด เบา ปัสสาวะขัด	38 (9.8)	188 (48.3)	163 (41.9)	1.68	0.64
3.2 ท่านกินเหง้าสับปะรด เมื่อท่านมี อาการขัดเบา ปัสสาวะขัด	35 (9.0)	155 (39.8)	199 (51.2)	1.58	0.65
3.3 ท่านกินกระเจี๊ยบแดง เมื่อท่านมี อาการขัดเบา ปัสสาวะขัด	51 (13.1)	192 (49.4)	146 (37.5)	1.76	0.66
3.4 ท่านกินหญ้าคา เมื่อท่านมีอาการขัด เบา ปัสสาวะขัด	41 (10.5)	142 (36.5)	206 (53.0)	1.58	0.67
3.5 ท่านกินอ้อยแดง เมื่อท่านมีอาการขัด เบา ปัสสาวะขัด	28 (7.2)	156 (40.1)	205 (52.7)	1.54	0.62
4. การเจ็บป่วยที่เกี่ยวข้องกับผิวหนัง					
4.1 รักษาโรคกลาก/เกลื้อน					
4.1.1 ท่านใช้ทองพันชั่ง เมื่อท่านเป็น โรคกลาก/เกลื้อน	29 (7.5)	142 (36.5)	218 (56.0)	1.51	0.63
4.2 สมุนไพรที่ใช้รักษาแผลไฟไหม้/น้ำร้อนลวก					
4.2.1 ท่านใช้น้ำมันมะพร้าวรักษา แผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวก	43 (11.1)	164 (42.2)	182 (46.8)	1.64	0.67

ตารางที่ 4.23 (ต่อ)

ข้อคำถาม	ปฏิบัติ			$\bar{X}$	S.D.
	ปฏิบัติทุก ครั้ง (ร้อยละ)	ปฏิบัติ บางครั้ง (ร้อยละ)	ไม่ปฏิบัติเลย (ร้อยละ)		
4.2.2 ท่านใช้ว่านทางจระเข้รักษา แผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวก	103 (26.5)	227 (58.4)	59 (15.2)	2.11	0.63
4.2.3 ท่านใช้บัวบกรักษาแผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวก	63 (16.2)	177 (45.5)	149 (38.3)	1.78	0.70
4.3 สมุนไพรที่ใช้รักษาฝี แผลพุพอง					
4.3.1 ท่านใช้ว่านมหากาฬ เมื่อท่าน เป็นฝี หรือแผลพุพอง	75 (19.3)	155 (39.8)	159 (40.9)	1.78	0.74
4.3.2 ท่านใช้ว่านทางจระเข้ เมื่อ ท่านเป็นฝี หรือแผลพุพอง	110 (28.3)	217 (55.8)	62 (15.9)	2.12	0.65
4.4 สมุนไพรที่ใช้บรรเทาอาการอักเสบจากแมลงสัตว์กัดต่อย					
4.4.1 ท่านใช้กระเทียมสด เมื่อท่านมี ผื่นคันจากแมลงสัตว์กัดต่อย	80 (20.6)	200 (51.4)	109 (28.0)	1.93	0.69
4.5 สมุนไพรที่ใช้รักษาโรคลมพิษ					
4.5.1 ท่านใช้พลู เมื่อท่านเป็นโรค ลมพิษ	73 (18.8)	151 (38.8)	165 (42.4)	1.76	0.74
4.6 สมุนไพรที่ใช้รักษาโรคเรื้อรัง/งูสวัด					
4.6.1 เมื่อท่านเป็นโรคเรื้อรัง/งูสวัด ท่านใช้พญาอภินิหาร	52 (13.4)	164 (42.2)	173 (44.5)	1.69	0.69
5. อาการเจ็บป่วยอื่น ๆ					
5.1 ท่านใช้ไพล เมื่อมีอาการปวดเมื่อย เคล็ด ชัด ยอก	44 (11.3)	156 (40.1)	189 (48.6)	1.63	0.67
5.2 ท่านกินบอระเพ็ด เพื่อแก้ไข้และช่วย เจริญอาหาร	27 (6.9)	154 (39.6)	208 (53.5)	1.53	0.62
5.3 ท่านกินขี้เหล็ก เมื่อท่านมีอาการนอน ไม่หลับ	28 (7.2)	139 (35.7)	222 (57.1)	1.50	0.63
5.4 เมื่อท่านเป็นโรคเหา ท่านใช้ใบ น้อยหน่ารักษา	45 (11.6)	168 (43.2)	176 (45.2)	1.66	0.67

จากตารางที่ 4.23 พฤติกรรมการใช้สมุนไพรของกลุ่มตัวอย่างจำแนกเป็นรายด้านและรายข้อได้ดังนี้

ด้านการรักษาการเจ็บป่วยที่เกี่ยวข้องกับระบบทางเดินอาหาร 5 อันดับแรก พบว่าอันดับที่ 1 “ใช้ขมิ้นชัน เมื่อมีอาการท้องอืด ท้องเฟ้อ แน่น จุกเสียด รักษาโรคกระเพาะอาหาร” มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.06 อันดับที่ 2 “ใช้กล้วยน้ำว้าดิบ เพื่อรักษาโรคกระเพาะอาหาร หรือแก้อาการท้องเสียแบบ

ไม่รุนแรง” มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.03 อันดับที่ 3 “ใช้มะขามจิ้มเกลือหรือน้ำมะขาม เมื่อมีอาการท้องผูก” มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.83 อันดับที่ 4 “ใช้ฝรั่งดิบ เมื่อมีอาการท้องเสีย” มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.82 และอันดับที่ 5 “ใช้ข้าว เมื่อมีอาการท้องอืด ท้องเฟ้อ แน่น จุกเสียด” มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.73 ตามลำดับ ส่วนสมุนไพรที่คนเลือกใช้น้อยที่สุดในด้านการบรรเทาอาการ/รักษาโรคที่เกี่ยวข้องกับระบบทางเดินอาหาร คือ “ใช้เล็บมือนาง เพื่อรักษาโรคพยาธิ” มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.34

ด้านการรักษาการเจ็บป่วยที่เกี่ยวข้องกับระบบทางเดินหายใจ พบว่าอันดับที่ 1 “ใช้น้ำมะนาวและมะขามป้อม เมื่อมีอาการเจ็บคอ ไอ มีเสมหะ” ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.09 อันดับที่ 2 “ใช้มะแว้งต้น เมื่อมีอาการเจ็บคอ ไอ มีเสมหะ” มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.87 อันดับที่ 3 “ใช้ฟ้าทะลายโจร เมื่อมีอาการเจ็บคอ ไอ มีเสมหะ” มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.79 ตามลำดับ

ด้านการรักษาการเจ็บป่วยที่เกี่ยวข้องกับระบบทางเดินปัสสาวะ พบว่าอันดับที่ 1 กลุ่มตัวอย่างเลือก “ใช้กระเจี๊ยบแดง เมื่อมีอาการขัดเบา ปัสสาวะขัด” มากที่สุด มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.76 อันดับที่ 2 “ใช้น้ำตะไคร้ เมื่อมีอาการขัดเบา ปัสสาวะขัด” มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.68 อันดับที่ 3 “ใช้หญ้าคาและเหง้าสับปะรด เมื่อมีอาการขัดเบา ปัสสาวะขัด” มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.58 อันดับที่ 4 “ใช้อ้อยแดง เมื่อมีอาการขัดเบา ปัสสาวะขัด” คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.54 ตามลำดับ

ด้านการรักษาการเจ็บป่วยที่เกี่ยวข้องกับผิวหนัง พบว่ากลุ่มตัวอย่างเลือก “ใช้ว่านหางจระเข้ เมื่อเป็นฝี หรือแผลพุพอง” มากที่สุดเป็นอันดับที่ 1 ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.12 อันดับที่ 2 “ใช้ว่านหางจระเข้ รักษาแผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวก” มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.11 อันดับที่ 3 “ใช้กระเทียมสด เมื่อมีผื่นคันจากแมลงสัตว์กัดต่อย” มีคะแนนเฉลี่ยกับ 1.93 อันดับที่ 4 “ใช้ว่านมหากาฬและบัวบก เมื่อเป็นฝี หรือแผลพุพอง” มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.78 อันดับที่ 5 “ใช้พลู เมื่อเป็นโรคลมพิษ” มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.76 และ “ใช้พญายอรักษา เมื่อเป็นโรคเรื้อรัง/งูสวัด” มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.69 “ใช้น้ำมันมะพร้าว รักษาแผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวก” มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.64 ตามลำดับ ส่วนสมุนไพรที่กลุ่มตัวอย่างเลือกใช้น้อยที่สุดในด้านการรักษาการเจ็บป่วยที่เกี่ยวข้องกับผิวหนัง ได้แก่ “ใช้ทองพันชั่ง เมื่อเป็นโรคกลาก/เกลื้อน” มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.51

ด้านการรักษาการเจ็บป่วยอื่น ๆ พบว่ากลุ่มตัวอย่างเลือกใช้น้อยหน่ารักษามากที่สุด เป็นอันดับที่ 1 คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.66 อันดับที่ 2 “ใช้โพล เมื่อมีอาการปวดเมื่อย เคล็ด ขัด ยอก” มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.63 อันดับที่ 3 “ใช้บอระเพ็ด เพื่อแก้ไข้และช่วยเจริญอาหาร” คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.53 และ “ใช้ขี้เหล็ก เมื่อมีอาการนอนไม่หลับ” มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.50 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.24 ระดับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

สมุนไพรเพื่อรักษาอาการเจ็บป่วย หรือบรรเทาอาการตามระบบ	ระดับพฤติกรรมการใช้สมุนไพร			รวม	$\bar{X}$	S.D.
	ในการดูแลสุขภาพตนเอง					
	สูง (ร้อยละ)	ปานกลาง (ร้อยละ)	ต่ำ (ร้อยละ)			
ระบบทางเดินอาหาร	42 (10.8)	150 (38.4)	197 (50.8)	389	1.64 (23.01)	0.759
ระบบทางเดินหายใจ	71 (18.3)	232 (59.5)	86 (22.2)	389	1.96 (7.84)	0.617
ระบบทางเดินปัสสาวะ	39 (9.9)	167 (42.8)	183 (47.3)	389	1.62 (8.12)	0.648
ระบบผิวหนัง	70 (18)	177 (45.6)	142 (36.4)	389	1.81 (16.32)	0.682
อาการเจ็บป่วยอื่นๆ	36 (9.2)	154 (39.7)	199 (51.1)	389	1.58 (6.32)	0.647
พฤติกรรมการใช้สมุนไพรโดยรวม	52 (13.2)	176 (45.2)	161 (41.6)	389	1.72 (12.32)	0.670

จากตารางที่ 4.24 แสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมการใช้สมุนไพรโดยรวมของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีพฤติกรรมการใช้สมุนไพรมากที่สุดอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 45.2 รองลงมา มีพฤติกรรมการใช้สมุนไพรอยู่ในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 41.6 และมีพฤติกรรมการใช้สมุนไพรอยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 13.2 ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการใช้สมุนไพรแบบจำแนกตามระบบอยู่ในระดับปานกลาง โดยกลุ่มตัวอย่างใช้สมุนไพรเพื่อรักษาหรือบรรเทาอาการทางระบบทางเดินหายใจมากที่สุด เป็นระบบเดียวที่มีคะแนนอยู่ในระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.96 คิดเป็นร้อยละ 7.84 รองลงมาใช้สมุนไพรเพื่อรักษาหรือบรรเทาอาการทางระบบผิวหนัง คิดเป็นร้อยละ 1.81 ใช้สมุนไพรเพื่อรักษาหรือบรรเทาอาการทางระบบทางเดินอาหาร คิดเป็นร้อยละ 1.64 ใช้สมุนไพรเพื่อรักษาหรือบรรเทาอาการทางระบบทางเดินปัสสาวะ คิดเป็นร้อยละ 1.62 และใช้สมุนไพรเพื่อรักษาหรือบรรเทาอาการทางอาการเจ็บป่วยอื่น ๆ น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 1.58 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.25 การเลือกปฏิบัติเมื่อมีการเจ็บป่วยของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

การเลือกปฏิบัติ	จำนวน	ร้อยละ
ไปพบแพทย์/สถานบริการสาธารณสุข	326	83.8
ไปพบหมอแผนโบราณ	5	1.3
ซื้อยาแผนปัจจุบันมารักษาเอง	21	5.4
ดูแลตนเองอยู่บ้านโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย	13	3.3
ใช้สมุนไพร/ยาแผนไทยในการรักษา	24	6.2
อื่น ๆ	-	-

จากตารางที่ 4.25 แสดงให้เห็นว่า การเลือกปฏิบัติเมื่อมีการเจ็บป่วยของกลุ่มตัวอย่าง อันดับ ที่ 1 คือ ไปพบแพทย์/สถานบริการสาธารณสุขมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 83.8 อันดับ ที่ 2 ใช้สมุนไพร/ยาแผนไทยในการรักษา คิดเป็นร้อยละ 6.2 อันดับ ที่ 3 ซื้อยาแผนปัจจุบันมารักษาเอง คิดเป็นร้อยละ 5.4 อันดับ ที่ 4 ดูแลตนเองอยู่บ้านโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย คิดเป็นร้อยละ 3.3 และอันดับ ที่ 5 ไปพบหมอแผนโบราณ คิดเป็นร้อยละ 1.3 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.26 รูปแบบการใช้สมุนไพรของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

การเลือกปฏิบัติ	จำนวน	ร้อยละ
สด รับประทานสด หรือนำมาปรุงเป็นอาหาร	80	20.6
ต้มดื่ม	239	61.4
ลูกกลอน	9	2.3
แคปซูล	49	12.6
ตำพอก	12	3.1
อื่น ๆ	-	-

จากตารางที่ 4.26 แสดงให้เห็นว่า รูปแบบการใช้สมุนไพรของกลุ่มตัวอย่าง อันดับ ที่ 1 คือ เลือกใช้สมุนไพรในรูปแบบต้มดื่ม คิดเป็นร้อยละ 61.4 อันดับ ที่ 2 คือ ใช้แบบสด รับประทานสด หรือนำมาปรุงเป็นอาหาร คิดเป็นร้อยละ 20.6 อันดับ ที่ 3 แคปซูล คิดเป็นร้อยละ 12.6 อันดับ ที่ 4 ตำพอก คิดเป็นร้อยละ 3.1 และอันดับ ที่ 5 ลูกกลอน คิดเป็นร้อยละ 2.3 ตามลำดับ

6. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริมกับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

6.1 ผลการศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ตารางที่ 4.27 ความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ปัจจัยส่วนบุคคล	ระดับพฤติกรรมการใช้สมุนไพร		รวม	χ^2 (n=389)	p-value
	ต่ำ	ปานกลางและสูง			
เพศ				0.264	0.000
ชาย	47 (43.1)	62 (56.9)	109		
หญิง	114 (40.7)	166 (59.3)	280		

จากตารางที่ 4.27 แสดงให้เห็นว่า เมื่อพิจารณาเฉพาะกลุ่มที่มีพฤติกรรมการใช้สมุนไพรในระดับปานกลางและสูง พบว่าเป็นเพศหญิง (ร้อยละ 59.3) มากกว่าเพศชาย (ร้อยละ 56.9) เมื่อพิจารณาเฉพาะกลุ่มที่มีพฤติกรรมการใช้สมุนไพรในระดับต่ำ พบว่าเป็นเพศหญิง (ร้อยละ 40.7) มากกว่าเพศชาย (ร้อยละ 43.1) เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรของประชาชนอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน จากการทดสอบค่าไคสแควร์ (Chi-square) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่าเพศมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.000$)

ตารางที่ 4.28 ความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ปัจจัยส่วนบุคคล	ระดับพฤติกรรมการใช้สมุนไพร		รวม	χ^2 (n=389)	p-value
	ต่ำ	ปานกลางและสูง			
อายุ				0.99	0.000
25 – 29	43 (46.2)	50 (53.8)	93		
30 – 34	21 (42.8)	28 (57.2)	49		
35 – 39	44 (50.6)	43 (49.4)	87		

ตารางที่ 4.28 (ต่อ)

ปัจจัยส่วนบุคคล	ระดับพฤติกรรมการใช้สมุนไพร		รวม (n=389)	χ^2	p-value
	ต่ำ	ปานกลางและสูง			
40 – 44	27 (47.4)	30 (52.6)	57		
45 – 49	19 (39.6)	29 (60.4)	48		
50 – 54	16 (38.1)	26 (61.9)	42		
55 – 59	9 (69.2)	4 (30.8)	13		

จากตารางที่ 4.28 แสดงให้เห็นว่า เมื่อพิจารณาเฉพาะกลุ่มที่มีพฤติกรรมการใช้สมุนไพรในระดับต่ำ พบว่าอยู่ในช่วงอายุ 55 – 59 ปี มากที่สุด (ร้อยละ 69.2) รองลงมา คือ ช่วงอายุ 35 – 39 ปี (ร้อยละ 50.6) ช่วงอายุ 40 – 44 ปี (ร้อยละ 47.4) และช่วงอายุ 25 – 29 ปี (ร้อยละ 46.2) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเฉพาะกลุ่มที่มีพฤติกรรมการใช้สมุนไพรในระดับปานกลางและสูง พบว่าอยู่ในช่วงอายุ 50 – 54 ปี มากที่สุด (ร้อยละ 61.9) รองลงมา คือ ช่วงอายุ 45 – 49 ปี (ร้อยละ 60.4) ช่วงอายุ 30 – 34 ปี (ร้อยละ 57.2) และช่วงอายุ 55 – 59 ปี น้อยที่สุด (ร้อยละ 30.8) ตามลำดับ เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน จากการทดสอบค่าไคสแควร์ (Chisquare) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่าไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.000$)

ตารางที่ 4.29 ความสัมพันธ์ระหว่างประวัติการมีโรคประจำตัวกับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ปัจจัยส่วนบุคคล	ระดับพฤติกรรมการใช้สมุนไพร		รวม (n=389)	χ^2	p-value
	ต่ำ	ปานกลางและสูง			
โรคประจำตัว				0.19	0.000
มี	20 (35.0)	37 (65.0)	57		
ไม่มี	119 (35.8)	213 (64.2)	332		

จากตารางที่ 4.29 แสดงให้เห็นว่า เมื่อพิจารณาเฉพาะกลุ่มที่มีพฤติกรรมการใช้สมุนไพรในระดับปานกลางและสูง พบว่าเป็นผู้ที่ไม่มีโรคประจำตัว (ร้อยละ 64.2) มากกว่าผู้ที่มีโรคประจำตัว (ร้อยละ 65) เมื่อพิจารณาเฉพาะกลุ่มที่มีพฤติกรรมการใช้สมุนไพรในระดับต่ำ พบว่าเป็นผู้ที่ไม่มีโรคประจำตัว (ร้อยละ 35.8) มากกว่าผู้ที่มีโรคประจำตัว (ร้อยละ 35) เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างประวัติการมีโรคประจำตัวกับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน จากการทดสอบค่าไคสแควร์ (Chi-square) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่าโรคประจำตัวมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.000$)

ตารางที่ 4.30 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ปัจจัยส่วนบุคคล	ระดับพฤติกรรมการใช้สมุนไพร		รวม (n=389)	χ^2	p-value
	ต่ำ	ปานกลางและสูง			
ระดับการศึกษา				0.14	0.000
ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	21 (26.6)	58 (13.4)	79		
มัธยมศึกษาตอนต้น	26 (34.6)	49 (65.4)	75		
มัธยมศึกษาตอนปลาย	91 (52.6)	82 (47.4)	173		
ระดับอนุปริญญา/ปวส.	14 (87.5)	2 (12.5)	16		
ปริญญาตรีขึ้นไป	27 (58.7)	19 (41.3)	46		

จากตารางที่ 4.30 แสดงให้เห็นว่า เมื่อพิจารณาเฉพาะกลุ่มที่มีพฤติกรรมการใช้สมุนไพรในระดับต่ำ พบว่าส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มที่มีการศึกษาระดับอนุปริญญา/ปวส. (ร้อยละ 87.5) รองลงมาเป็นระดับปริญญาตรีขึ้นไป (ร้อยละ 58.7) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ร้อยละ 52.6) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 34.6) และระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า (ร้อยละ 26.6) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเฉพาะกลุ่มที่มีพฤติกรรมการใช้สมุนไพรในระดับปานกลางและสูง พบว่าอยู่ในกลุ่มที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมากที่สุด (ร้อยละ 65.4) รองลงมาเป็นกลุ่มที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ร้อยละ 47.4) ระดับปริญญาตรีขึ้นไป (ร้อยละ 41.3) ระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า (ร้อยละ 13.4) และระดับอนุปริญญา/ปวส. (ร้อยละ 12.5) ตามลำดับ เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน จากการ

ทดสอบค่าไคสแควร์ (Chisquare) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่าระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.000$)

ตารางที่ 4.31 ความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพกับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ปัจจัยส่วนบุคคล	ระดับพฤติกรรมการใช้สมุนไพร		รวม (n=389)	χ^2	p-value
	ต่ำ	ปานกลางและสูง			
อาชีพ				0.19	0.000
รับราชการ	6 (75)	2 (25)	8		
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	17 (51.5)	16 (48.5)	33		
ค้าขาย	28 (75.7)	9 (24.3)	37		
เกษตรกร	68 (35.8)	122 (64.2)	190		
รับจ้างทั่วไป	32 (47)	36 (53)	68		
แม่บ้าน หรือไม่ได้ประกอบอาชีพ	9 (69.2)	4 (30.8)	13		
อื่นๆ เช่น นักเรียน ไม่ได้ประกอบอาชีพ	19 (47.5)	21 (52.5)	40		

จากตารางที่ 4.31 แสดงให้เห็นว่า เมื่อพิจารณาเฉพาะกลุ่มที่มีพฤติกรรมการใช้สมุนไพรในระดับต่ำ พบว่ามีอาชีพค้าขายมากที่สุด (ร้อยละ 75.7) รองลงมา คือ อาชีพรับราชการ (ร้อยละ 75) อาชีพแม่บ้าน หรือไม่ได้ประกอบอาชีพ (ร้อยละ 69.2) อาชีพพนักงานรัฐวิสาหกิจ (ร้อยละ 51.5) และอาชีพเกษตรกรน้อยที่สุด (ร้อยละ 35.8) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเฉพาะกลุ่มที่มีพฤติกรรมการใช้สมุนไพรในระดับปานกลางและสูง พบว่าอาชีพเกษตรกรมากที่สุด (ร้อยละ 64.2) รองลงมา คือ อาชีพรับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 53) อาชีพอื่น ๆ เช่น นักเรียน, ไม่ได้ประกอบอาชีพ (ร้อยละ 53.5) อาชีพพนักงานรัฐวิสาหกิจ (ร้อยละ 48.5) อาชีพรับราชการ (ร้อยละ 25) และอาชีพค้าขาย (ร้อยละ 24.3) ตามลำดับ เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพกับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน จากการทดสอบค่าไคสแควร์ (Chi-square) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่าไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพกับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.000$)

ตารางที่ 4.32 ความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์การใช้สมุนไพรกับพฤติกรรมการใช้สมุนไพร
ของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ปัจจัยส่วนบุคคล	ระดับพฤติกรรมการใช้สมุนไพร		รวม (n=389)	χ^2	p-value
	ต่ำ	ปานกลางและสูง			
ประสบการณ์การใช้สมุนไพร				6.483	0.000
เคยใช้	155 (44.2)	196 (55.8)	351		
ไม่เคยใช้	24 (63.2)	14 (36.8)	38		

จากตารางที่ 4.32 แสดงให้เห็นว่า เมื่อพิจารณาเฉพาะกลุ่มที่มีพฤติกรรมการใช้สมุนไพรในระดับต่ำ พบว่าเป็นผู้ที่ไม่เคยใช้สมุนไพร (ร้อยละ 63.2) มากกว่าผู้ที่เคยใช้สมุนไพร (ร้อยละ 44.2) เมื่อพิจารณาเฉพาะกลุ่มที่มีพฤติกรรมการใช้สมุนไพรในระดับปานกลางและสูง พบว่าเป็นผู้ที่เคยใช้สมุนไพร (ร้อยละ 55.8) มากกว่าผู้ที่ไม่เคยใช้สมุนไพร (ร้อยละ 36.8) เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์การใช้สมุนไพรกับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน จากการทดสอบค่าไคสแควร์ (Chi-square) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์การใช้สมุนไพรกับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.000$)

6.2 ผลการศึกษาปัจจัยนำมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ตารางที่ 4.33 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำกับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรของประชาชน
ในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ตัวแปร	พฤติกรรมการใช้สมุนไพร ในการดูแลสุขภาพตนเอง	
	r	p-value
ความรู้เกี่ยวกับการใช้สมุนไพร	0.105	< 0.001
ทัศนคติและการรับรู้ประโยชน์จากการใช้สมุนไพร	0.263	< 0.001

จากตารางที่ 4.33 แสดงให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้านปัจจัยนำกับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่าความรู้เกี่ยวกับการใช้สมุนไพร มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันระดับต่ำมาก ($r = 0.105$) ทัศนคติและการรับรู้ประโยชน์จากการใช้

สมุนไพรมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.001$) โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันระดับต่ำ ($r = 0.263$)

6.3 ผลการศึกษาปัจจัยอื่นที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ตารางที่ 4.34 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยอื่นกับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ตัวแปร	พฤติกรรมการใช้สมุนไพรในการดูแลสุขภาพตนเอง	
	r	p-value
ช่องทางในการได้มาซึ่งสมุนไพร	0.292	< 0.001
ค่าใช้จ่ายหรือราคาในการได้มาซึ่งสมุนไพร	0.047	0.003
รูปแบบสมุนไพร	0.232	< 0.001
การส่งเสริมการขาย	0.535	< 0.001

จากตารางที่ 4.34 แสดงให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้านปัจจัยอื่นกับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่าช่องทางในการได้มาซึ่งสมุนไพรมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันระดับต่ำ ($r = 0.292$) ค่าใช้จ่ายหรือราคาในการได้มาซึ่งสมุนไพรมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.003$) โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันระดับต่ำมาก ($r = 0.047$) รูปแบบสมุนไพรมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.232$) โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันระดับต่ำ ($r = 0.232$) การส่งเสริมการขายมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันระดับปานกลาง ($r = 0.535$)

6.4 ผลการศึกษาปัจจัยเสริมมีความความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ตารางที่ 4.35 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเสริมกับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ตัวแปร	พฤติกรรมการใช้สมุนไพรในการดูแลสุขภาพตนเอง	
	r	p-value
การเปิดรับสื่อบุคคล	0.249	<0.001
การเปิดรับสื่อเฉพาะกิจ	0.208	<0.001
การเปิดรับสื่อมวลชน	0.264	<0.001

จากตารางที่ 4.35 แสดงให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้านปัจจัยเอื้อกับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่าการเปิดรับสื่อบุคคลมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันระดับต่ำ ($r = 0.249$) การเปิดรับสื่อเฉพาะกิจมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันระดับต่ำมาก ($r = 0.208$) การเปิดรับสื่อมวลชนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันระดับต่ำ ($r = 0.264$)